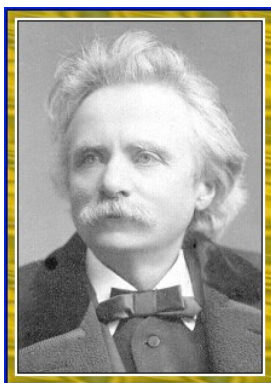


Blåmannen

en kammeropera om Edvard Grieg for 4 solister og symfonisk blåseorkester



Justin Dello Joio (musikk)
Andrew J. Boyle (libretto)
Morten Cranner (regi)

**Bestillingsverk for
Det Norske Blåseensemble**

Formål med prosjektet:

Det Norske Blåseensemble har som mål og visjon å bryte ny musikalsk mark - skape nye tradisjoner, innenfor blåsemusikken. Dette kammeroperaiske prosjektet er tenkt nyskapende idet ensemblet faktisk vil fungere som scenografi, sittende i scenebildet gjennom forestillingen, og derfor deltagende i en multimedieell dramaturgi som er uvanlig for et symfonisk blåseensemble. Prosjektet kombinerer ny musikk av internasjonal klasse og en lite kjent historie om Edvard Griegs vennskap til komponist og pianist, Percy Grainger.

Verdenspremierer vil finne sted ved Festspillene i Bergen, Den Nasjonale Scene 1. og 2. juni, i Grieg-året 2007.

"Blåmannen vil fornye hvordan vi tenker på Grieg. Det er en lite kjent, men sann, Grieg som står sentralt i denne sterke historien. Den skildrer hans siste dager, da hans livsvilje var sterkere enn noen gang."
(Andrew Boyle, librettist)

* * *

Tematikk

Dette er ikke en studie av komponisten eller av kunstnerens kår. Det er en sterk og allmenn historie om:

En eldre mann som, tidlig i ekteskapet, mistet barnet sitt.
En ung mann som, i barndommen, mistet faren sin.

En far uten barn og et barn uten far - som møtes like før det blir for sent for den yngre mannen å kunne hjelpe den eldre.

Når historien begynner, er den dødssyke Grieg desillusjonert med det kreative livet han har levd. Han er redd døden som nærmer seg, fordi han har mistet troen på at verkene han skrev kommer til å overleve ham. Han frykter døden, og han er også redd prosessen med å dø: Sinnet hans smuldrer bort under påvirkningen av sterk medisinerings.

Den unge mannen som nå trer inn i hans liv er kanskje den eneste personen som akkurat da kunne påvirke Griegs desillusjonerte tilstand.

Mellom disse to er det en kvinne, Nina, som etter å ha mistet barnet hun hadde med Grieg, viet seg til prosjektet til mannen sin: Å erstatte tapet, så godt det lot seg gjøre, med musikk.

Den unge Graingers inntreden er et faktum hun må forholde seg til: At han i denne situasjonen kan gi mannen hennes mer enn hun kan. Grieg foreslår til og med for Nina at de adopterer Grainger!

"Arv" er det underliggende temaet i operaen. Hva er det i det hele tatt mulig for en person å gi videre til de som kommer etter? Som historie er dens kraft forsterket av at den virker på flere nivåer samtidig:

- * Samtidig som vi kjenner til Griegs berømmelse og status – fortelles det om en mann som nesten er brukket, og med et sinn som smuldrer bort i galskap.
- * Vi kjenner til Griegs verdensberømte komposisjoner – men fortellingen skildrer en mann uten tro på dem.
- * Grieg var med på å forme nasjonens identitet, en landsfader – men her opplever vi at han er nedtyngt av alt han ikke lyktes å skape.

Kraften i historien er sterkt knyttet til forvandlingen fra mørke til lys. Selv om han var en døende mann, fikk Grieg av Grainger fornyet livsvilje.

* * *



Synopsis

Roller: Edvard Grieg; baryton
Nina Grieg; mezzo-sopran
Percy Grainger; tenor
Gustav Rossing, Bass

Kveld. En syk Grieg er redd stillheten som nærmer seg. Han tror han hører et barns stemme og han vil trøste henne og holde henne.

Legen Rossing og Nina finner ham og får ham til å roe seg ned. Grieg mener at han er overspent på grunn av at Grainger er ventet neste dag. De to skal øve på klaverkonserten til en turné i England. Rossing må fortelle at besøket er avlyst fordi Griegs tilstand er så dårlig. Grieg er frustrert over måten han blir behandlet på, og trekker seg tilbake. Legen forsøker å oppmuntre Nina, som er meget sliten. Rossings ønske er å få den døende Grieg til sin klinikk, der han kan overvåke hans siste dager.

Når Rossing er alene, dukker allikevel Grainger opp. Han har reist tidlig og ikke fått telegrammet som avlyser besøket. Han har hørt om den pompøse Rossing fra Griegs brev, og tror heller ikke at Griegs tilstand er så kritisk som legen vil ha det til; slik virket det ikke i Griegs innbydelse. Legen sier at den unge mann kan bli der overnatt, om han ikke forstyrrer Grieg.

Midt på natten. Grainger hører på voksruller han har spilt inn av Griegs musikk. Grieg er blitt vekket av musikken og følger den, men tror det er en ny hallusinasjon. Det blir en hjertelig gjenforening. De hører på musikken og Grieg forteller om hvor sterkt han tvilte på sin musikkens levedyktighet, før han hørte Grainger spille i London året før. Grainger blir rystet av Griegs tvil, så viktig har Griegs musikk vært for ham. Grieg ønsker han var sterk nok til å klare en siste fjelltur, og Grainger oppmuntrer ham og får ham til å fortelle om Blåmannen.

En sommerdag. Nina og Rossing skal på båttur og piknik. Griegs ønske om å bli med, blir ikke hørt. Han krangler med Nina, forteller henne at Grainger har gitt ham ny styrke. Når han til og med spør om det er mulig å adoptere Grainger, er det for mye for henne. Hun ber ham fortelle hva slags rolle er igjen for henne. Etter dette forstår Grieg og Nina forstår hverandre bedre, og hun er splittet mellom å la ham bli med eller ikke. Men Rossing avgjør saken. Når Grieg og Grainger er alene tar Grieg avgjørelsen om at de to skal til Blåmannen.

Senere på dagen kommer Nina og Rossing tilbake. Nina oppdager brevet fra Grieg hvor han forteller at de har dratt på fjelltur. Rossing nekter å tro det, Grieg er jo døende. Nina ser nå at hun skulle støttet Grieg i hans kamp.

På Blåmannen forteller Grieg hvorfor fjellene er så viktige for ham. Han forteller også hvor viktig det var at Grainger kom inn i livet hans. Griegs frykt for stillheten er borte.

Nina forteller om Griegs siste dager. Nå har Rossing klart å få Grieg til klinikken. Han gir ham noe å sove på. Grieg ber barnet som han ser, om å holde ham nå.

* * *



Historisk bakgrunn

Operaen henter sin handling fra slutten av Griegs liv. En av de siste gjestene på Troidhaugen er komponist og pianist Percy Grainger (25). Etter mange år med økende pessimisme over hva som vil skje med sitt navn og sin musikk etter sin død, oppdager Grieg i Grainger sterk grunn til optimisme.

Mai 1906

Grieg blir kjent med Percy Grainger i London. Han skriver om møtet:

"Den herlige Percy Grainger, som bladde for meg på konserten, og som jeg elsker som kunne det være en ung kvinne. Det er en farlig ting å bli så sterkt beundret, men når man så beundrer igjen som jeg gjør det, så får det ene gå op i det andre".

Juli 1907

Grainger besøker Grieg på Troidhaugen. Grieg skriver:

"Jeg måtte bli 64 for å høre norsk klavermusikk så forstående og genialt tolket! Da han spilte min musikk, våknet den gamle Adam seg, reiste seg opp og spurte forundret: Så det jeg har skrevet virkelig er så godt?!"

Grainger skriver i et brev fra Troidhaugen:

"Jeg hadde en lang og hyggelig samtale med fru Grieg. Hun fortalte at Grieg hadde sagt i morges: Vi må adoptere Grainger. Og så hadde hun svart, ironisk: Ja det ville glede moren hans!"

Grainger beskriver senere turen på Blåmannen mens hans var gjest på Troidhaugen:

"Mens han stiger stadig høyere blir Grieg mer og mer andpusten og svakere – men også mer bestemt på at han skal klare det. Det er tydelig at han bruker svært mye viljestyrke på å klare turen. På toppen kommer han i strålende humør, som en gutt. Utsikten er oppløftende."

September 1907

Grieg skal dirigere Grainger i England. Han kommer ikke lengre enn til Bergen, fordi han er for syk til å fortsette. Han dør to dager senere.

* * *

Om prosjektert gjennomførelse

Fremføringskonsept:

Blåseorkesteret skal sitte på scenen fra begynnelse til slutt, hvor det skal gjøres til et bindende og ledsagende medium for dramaturgi og utvikling av denne. Orkesteret og dets solistiske instrumentalister skal således flettes inn i selve dramaturgien også som et scenografisk element. Regissør Morten Cranner ser på dette kreative "problemet" med glede og entusiasme, og har uttalt at han ser for seg kreativ lysregi som sentral i arbeidet med å skape nødvendig variasjon og dramaturgisk utvikling i et semi-statisk scenebilde.

Orkesteret vil også danne forgrunn, mellomgrunn og bakgrunn både musikalsk og scenografisk gjennom forestillingen, hvor sangsolistene vil gå inn og ut av orkesterets posisjoner på scenen. Musikerne i orkesteret kan slik sett også forventes å delta, i den grad det er musikalsk mulig, i ulike bevegelser og samhandlinger med sangsolistene for å skape ytterligere "poignante" dramaturgiske punkt. Det er forøvrig helt opp til Cranner å utforme den konkrete dramaturgi og regi på sitt eget vis, i nært samarbeide med komponist og librettist, frem mot premiere.

Orkester: **Det Norske Blåseensemble**

Blåseensemblets egne musikere vil bli forsterket av en pianist, en fiolinist og 4 sangere (SATB). Det Norske Blåseensemble anno 1734 er Norges eldste orkester og musikkinstusjon i kontinuerlig drift, og består av 26 musikere i heltidsstilling. Orkesteret har base i Halden, Østfold. Orkesteret er ofte omtalt som Norges fremste av sitt slag, av internasjonal kvalitet.

Sangsolister: Espen Fegran; baryton, Ketil Hugaas; bass Mezzo-sopran og tenor; TBA.

Dirigent: **Kenneth Jean**

He has been the Music Director of the Florida Symphony Orchestra, Associate Conductor of the Chicago Symphony, and Principal Guest Conductor of the Hong Kong Philharmonic. In 1997 Mr. Jean became Music Director of the Tulsa Philharmonic.

Musikk: **Justin Dello Joio**

En av USAs ledende moderne komponister, Justin Dello Joio har vunnet omtrent det som er av amerikanske priser for sine komposisjoner, inkludert American Academy of Arts and Letters' aller høyeste utmerkelse, "Academy Award in Music".

Hans klaververk gis ut på CD med verdensnavn som Horacio Gutierrez og Garrick Ohlsson. Gutierrez har selv bestilt en klaverkonsert fra Dello Joio.

I samarbeid med forfatter Isabell Allende og dikter J. D. McClatchy forbereder han operaen "Åndenes hus". Han er til daglig professor i komposisjon ved New York University.

Dello Joio har arbeidet med musikken til Blåmannen siden medio-januar 2006.



Libretto: **Andrew J. Boyle**

Andrew Boyle har gjennom en lang karriere som dramatiker og skribent vært fascinert av Griegs liv. Videre er Boyle unikt posisjonert for arbeid med nettopp denne kammeroperaen: Han er det eneste medlem av det norske Dramatikerforbundet som også har doktorgrad i musikk.

Boyle har også tidligere skrevet og fått fremført sine verk både på engelsk (bl.a. av BBC) og norsk (bl.a. av NRK).

Regi: **Morten Cranner**

Morten Cranner er teater regissør, musiker og dramaturg. Han er utdannet ved Norges Musikkhøgskole (1984-89), og Statens Teaterhøgskole (1991-94).

Han har jobbet som free-lancer ved flere av Norges teatre siden 1994, bl.a ved National Theatret.

Lysregi: **Joakim Moe Røisland**

Lysregissør med omfattende erfaring fra sceniske produksjoner.